

Kevés régi húsvéti szokás maradt fenn, pedig a népi hagyományok tájegységenként rendkívül eltértek és változatosak voltak Magyarországon.

A tarka hagyomány a változatos történelemnek, az országban él? nemzetiségeknek és az eltér? vallási tradícióknak is köszönhet?. Bel?lük mára a locsolkodás, az immár nem feltétlenül ehhez kapcsolódó ajándékozás és a tojások díszítése maradt fenn a leginkább.

A húsvét a kereszténység legnagyobb ünnepe, amelyhez számos, ma már elfelejtett népszokás kapcsolódik. Róheim Géza 1920-as években írt könyvében, a Magyar néphit és népszokásokban írja, hogy Csanádapácán nagyszerdán és nagycsütörtökön délután a pap a "Miserere mei" kezdetű zsoltár után - annak jeléül, hogy a jeruzsálemi templom kárpítja Jézus halálakor kettérepedt - megüti könyvével az oltár lépcsőjét, a nép pedig botokkal esik a padoknak, és azokat néhány másodpercig püfölik. Ilyenkor megverik a Pilátust, amiért Krisztust elárulta.

Németprónán megkötözik a harangokat, és tompán zúgó kerepl? hívja a népet az angyali üdvözlésre - írja Róheim. A harangok ilyenkor Rómába mentek, vagy Krisztussal együtt maguk is meghaltak, és az egyház már igen régen kerepl?kkel és más hasonló eszközökkel (Németprónán például klopatschcsal, azaz kalapáccsal és forgattyúval is) pótolta a harangok szavát. Ez külföldön sem volt ismeretlen: a Rajna-vidéken például kerepeltek a gyerekek.

Róheim szerint meghatározhatatlan eredetű (vagyis valószínűleg pogány szokás) a bajelhárításra a lármázás. Ennek egy másik típusa Göcsejben maradt fenn - Róheim itt Gönczi Ferenc gyűjtésére hivatkozik. Göcsejben nagypénteken egyesek a házat kora hajnalban meztelenül, kezükben pálcát tartva körülfutják, hogy a lakást az "alkalmatlan állatoktól, rovaroktól megszabadítsák". A ház kerülése közben azt kiabálják: "Patkányok, egerek, csótányok, poloskák, oda menjete, ahol füstös kéményt láttok." A pálcát a szerző szerint eredetileg arra volt való, hogy csapkodjanak vele, és így kiűzzék a "látványosságot".

A zalaegerszegi "sáncregement" eredete

A Zalaegerszegen dívott "sáncregement" a húsvéti lármázást egyesítette az ilyenkor szokásos határkerüléssel. A városon és a határon végigvonult a puskadurrogató, doboló sereg. Állítólag a törökön hajdan aratott gyűzelem emlékére vonulnak fel, de ez valójában Róheim szerint "csak helyi magyarzatát adja egy máshonnan ideszármazott szokásnak". (A székelyeknél a határkerülés tisztán maradt fenn: húsvét szombatján, este gyűltek össze a legények és ifjabb házasok, hogy a határt megkerüljék, a határhalmokat megújítsák, a forrásokat megtisztítsák, a mezőkre áldást és az égi csapások elhárítását kérik.)

A szerző még sok más szokást említ. A húsvéti ünnepélyes lovas processzióktól (felvonulás, körmenet) kezdve a kecskeméti húsvéti "lóversenyekig", amely szintén a (lovas) határkerülésből ered.

A nagypéntek a megtisztulás ünnepe volt

A nagypénteken a palócoknál megtisztították az egész portát, kihordták az istállót, és kisöpörték a melléképületeket. A házat megtapasztották, meszelték. Sírokat is gondoztak ilyenkor. Embert, állatot megmostak a pataokban - hogy egész évben frissek maradjanak.

Róheim természetesen írt a húsvéti locsolkodásról és a piros tojásokról is, amelyek a hagyomány ma is legáltalánosabb, legelterjedtebb részét képezik.

Locsolkodás és tojásdíszítés: fennmaradtak, de nem feltétlenül kapcsolódnak össze

Korábban az ünnep megülésének meghatározott rendje volt, és ez mindenkire egyaránt vonatkozott. "Ezek a szabályok mára felbomlottak, nincsenek kötelező regulák. Ahol a családban kisgyermek van, ott azért a húsvéti ajándékozás elmaradhatatlan" - mondta az [origo]-nak Szojka Emese néprajzkutató, a Néprajzi Múzeum munkatársa.

"A népszokások közül talán a húsvéthétfői locsolkodás az a szokás, amely szívósan fenntartja magát, hiszen a fiatalok, fiúk és lányok találkozásának, érintkezésének különleges lehetősége, s profán jellege általános emberi viszonyok alapjain nyugszik" - tudtuk meg Szojkától.

A húsvét ma is használatos jelképe a díszített tojás, amely már nem feltétlenül kapcsolódik a locsolkodáshoz, önállósulni látszó módjára vált Szojka szerint. Olyan településeken is készítenek díszes tojásokat, ahol a hagyomány már régen elhalt. A tojások ezáltal őrzik a helyi hímzésmotívumokat, színesek, mázas cserépedények mintáit. A Néprajzi Múzeumba az 1990-es években Tatóról és környékéről kerültek be díszített húsvéti tojások. Ezek a locsolkodás kortárs gyakorlatáról tanúskodnak, de arról is, hogy a díszítés egykor szigorú formái felbomlottak, az egyéni improvizáció, kreativitás érvényesül, olykor az aktuális politikai hatások is megjelennek rajtuk - mondta Szojka.

A húsvét és a tavasz jelképe: a barka

A barka hagyományosan virágvasárnapi szentelmény, és ma is alapvetően képe a húsvéti asztalnak, a feldíszített lakásnak. Ünnepe előtt a nők szerzik be a barkaágot, és tojásokkal vagy szalagokkal díszítik. "A tojás és a zöldág összekapcsolása, dekoratív jellege nálunk az utóbbi emberöltő idejének fejleménye, osztrák-német hatásra vezethető vissza" - mondta a néprajzkutató.

A sibálás Pázmádon, az ételszentelés Hajdúdorogon maradt fenn

Minthogy már régebben is tájegységenként eltértek egymástól a húsvéti szokások, továbbélésük is változatos. Így maradt fenn elsősorban a Fejér megyei Pázmádon a sibálás, amely mostanában ismét kezd ismertebbé válni. Itt a locsolkodás mellett a lányokat vesszővel korbáccsal suhintják meg a legények húsvét vasárnapján. Ennek fejében régen a festett tojás mellett selyemszalagot kaptak, amit felkötöttek a sibára. A húsvéti vesszővel a Néprajzi Múzeum sok példányt őriz, közöttük a Buda környéki falvakból származókat, amelyek a 20.

század utolsó negyedében még használatban voltak.

Egyes, korábban általánosan gyakorolt vallási rítusok az egyház tradíciót ?rz? magatartásának köszönhet?en maradtak meg. A hajdúdorogi és környez? települések görög-katolikus hívei ma is ragaszkodnak a húsvéti ételszentelés régi hagyományához. Az ilyenkor szokásos ételekkel, f?képpen fonott kalácscsal, pászkával megrakott kosarakat húsvét vasárnapján a templomban szentelik meg, ami fontos eseménye a városnak.

Eltér? hagyományok a magyarországi nemzetiségeknél

A görög rítusú népcsoportoknál, így a magyarországi ortodox szerbeknél, románoknál a húsvét vagy a húsvét utáni hét a halottakra való emlékezés ideje is. A húsvéti ételekb?l visznek a temet?be is, ahol a pópa megszenteli a sírra lerakott ennivalót, amit azután közösen fogyasztanak el. A maradékot, els?sorban a tojást ott hagyják a síron. A délkelet-magyarországi románoknál a húsvét és az elhunytakra való megemlékezés ilyenformán történ? összekapcsolása a liturgia része.

MTI, Origo és Alfahír nyomán HC

{module [160]}
{nomultithumb}